

Stöd till familjer med sammansatta problem, metodutveckling i samverkan – ansökan ur sociala investeringsfonden

BAKGRUND

Kommunstyrelsens planeringsutskott gav i februari 2013 (2013-02-04, § 26) följande uppdrag gällande sociala investeringar:

”Omsorgsnämnden, Socialnämnden, Barn- och ungdomsnämnden samt Bildningsnämnden får i uppdrag att beskriva ett projekt för att utveckla bättre och tidigare stöd till barn, unga och deras föräldrar i syfte att förebygga HvB-placeringar. Finansieringen föreslås genom social investeringsfond. Arbetet ska bedrivas i samverkan med Kommunledningskontorets ekonomiavdelning.”

Omsorgskontoret, socialkontoret, barn- och ungdomsavdelningen och bildningsavdelningen har gemensamt utarbetat denna ansökan. I arbetet har också Barn- och ungdomspsykiatriska kliniken och Habiliteringen inom landstinget varit delaktiga. Som underlag har gruppen också använt skriftlig dokumentation i form av studier, behovsanalyser och brukardialoger.

Arbetet med ansökan har kontinuerligt förankrats i SAMPLAN, vilket är ett samverkansforum för ansvariga chefer inom socialtjänst, skola och närsjukvård i centrala distriktet.

Förslaget innebär ett metodutvecklingsprojekt för att förbättra stödet till familjer med sammansatta problem bl a neuropsykiatrisk problematik.

BESKRIVNING OCH ANALYS AV BEHOV

Ansökan avser utvecklingsarbete för att åstadkomma ett bättre och samordnat stöd till familjer med sammansatta behov och där en vuxen och/eller barn har en neuropsykiatrisk diagnos. Behovet av utvecklingsarbete har vuxit fram utifrån beskrivningar från flera olika verksamhetsområden och ur flera olika infallsvinklar.

Behov av utvecklingsarbete har identifierats och lyfts fram på flera sätt:

1. *Studier i Forsknings- och utvecklingsprojektet ”Familjer i socialtjänsten”* (FS-studien) som genomförts av FoU centrum för vård, omsorg och socialt arbete i Linköping och flera andra östgötakommuner tillsammans med Linköpings universitet. Studien är en parallellstudie till ett nationellt finansierat forskningsprojekt i Norge

”Det nye barnevernet” som omfattar 12 kommuner och fyra universitet i Norge. Sammantaget är dessa båda projekt ett av Europas större kvalitativa klientstudier. De norska och svenska resultaten och slutsatserna sammanfaller väl. Syftet med projektet har varit och är att utveckla kunskap om familjer som har kontakt med socialtjänsten och se vilken betydelse sociala stödinsatser har för målgruppens möjligheter att kunna påverka och förändra sina livsvillkor. Vidare syftar projektet till att utifrån utvecklad kunskap bidra till utveckling av insatser och metoder i det sociala arbetet med familjer, barn och ungdomar.

Ett viktigt resultat av studien är att cirka 25 % av barnen i de familjer som intervjuats har en neuropsykiatrisk diagnos (jämfört med 3-6 % i befolkningen). Vidare framkommer i studien att hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå och en hög grad av ohälsa utmärker många av familjerna. Dessa familjer var mindre nöjda med stödet från hjälpapparaten jämfört med familjer med mindre komplexa livssituationer, vilket tyder på att insatserna sammantaget inte är anpassade till familjens behov. Trots, eller också möjligen på grund av, att många familjer har många olika insatser från flera aktörer tycks ”hjälpapparaten” inte fungera väl för dessa familjer. Det finns stora brister när det gäller samordningen av insatserna. Resultat från studien visar att desto fler insatser en familj har desto mer missnöjd är man med insatserna.

Inom ramen för FS-studien finns ett upparbetat samarbete med Norge och Nordlandsforskning, ”Det nye barnevernet”. Norge har genomfört motsvarande studie av familjer inom ”Barnevernet”, vilket är att jämföra med den sociala barnvården i Sverige. En viktig slutsats även i Norges studie är att hjälpapparaten har svårt att hjälpa familjer med sammansatta och komplexa behov. (Se vidare bilaga)

2. *Leanlink, Råd & Stöd, och socialkontoret.* Leanlink som erbjuder riktade insatser till vuxna personer och barn, har lyft fram behovet av bättre samordning av stödet till familjer där vuxna och/eller barn har en neuropsykiatrisk diagnos. Även socialkontoret har lyft fram detta behov. Fokusgrupper med personal och brukare har genomförts för att mer konkret fånga upp behov hos familjerna. I bilaga finns en sammanställning av resultaten av fokusgrupperna. I fokusgrupperna med föräldrarna framkommer bl a önskemål om ett bättre anpassat stöd utifrån familjens egna behov och inte utifrån de insatser som finns.

3. *Uppföljning av unga som varit placerade på behandlingshem.* I samband med åtgärdsplanen för att förebygga placeringar av unga på behandlingshem redovisades statistik som bygger på data som samlas in i samband med avslut av totalt 38 placeringar (24 pojkar och 14 flickor). Där framgår att drygt 75 % av ungdomarna har en neuropsykiatrisk eller annan psykiatrisk diagnos. (Se vidare bilaga)

4. *Landstinget, Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och Barnhabiliteringen (HAB).* BUP och HAB utreder barn med neuropsykiatrisk problematik och har ansvaret för hälso- och sjukvårdsinsatser för dessa barn. Landstingets genomförda behovsanalys och brukardialog om barn och unga med np-diagnos från 2011 har utgjort ett viktigt kunskapsunderlag. Av landstingets rapport framkommer att antalet neuropsykiatriska utredningar och diagnoser har ökat kraftigt under senare år. Beräknad förekomst av neuropsykiatriska diagnosen ADHD är 3-5% enligt Socialstyrelsen. Pojkar är överrepresenterade medan sannolikt flickor är underdiagnosticerade beroende på att symptomen är svårare att upptäcka. (Se vidare bilaga)

I samband med behovsanalysen genomfördes intervjuer med barn i åldern 11-18 år samt med föräldrar till barn med neuropsykiatrisk diagnos. (se sammanfattning i bilaga). Barnen beskriver särskilt utsattheten i skolan medan föräldrar bl a beskriver svårigheter att få en fungerande vardag.

En gemensam bild växer fram som visar familjer som har sammansatta problem i form av ekonomiska problem, arbetslöshet, en hög stressnivå med psykisk och fysisk ohälsa och barn med en svår skolsituation. De har idag ofta många vård- och stöd-kontakter och hjälpapparaten är väldigt fragmenterad. Barn, föräldrar, sjukdomstillstånd och ekonomi hanteras ofta som separata enheter. I projektet avser vi utveckla metoder som som har hela familjens sammanlagda välbefinnande som utgångspunkt och stor vikt kommer därför att läggas vid familjernas egna upplevelser och bedömningar av sin situation. Dessa familjer bedöms kunna få ett bättre anpassat stöd och ha behov av en bättre samordning av stödet än vad som är fallet idag.

När det gäller samarbetet mellan skola, socialtjänst, andra kommunala aktörer och landstinget kring barn, unga och deras föräldrar fungerar det i de flesta fall bra framförallt gäller detta om familjernas stödbehov inte är så komplexa som i målgruppen som detta projekt vill fokusera på.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Övergripande syfte

Syftet med detta projekt är att åstadkomma metodutveckling när det gäller hur stöd utformas till familjer med sammansatta problem, där barn och/eller förälder har en neuropsykiatrisk diagnos, vilket innebär att både föräldrar och barn ofta har behov av stöd samtidigt men på olika sätt. Idag erbjuds inget samordnat stöd där perspektivet är hela familjens behov. Även en förbättrad samordning av stödet från bl.a. socialtjänst, skola och landsting är en central del i projektet. Syftet är att bidra till trygghet för familjen och främja en god psykisk hälsa hos barnen genom att hjälpapparaten anpassas till familjens behov och inte tvärtom.

Målgrupp

Målgruppen är familjer med barn i grundskoleåldern, där föräldrar och/eller barn har en neuropsykiatrisk diagnos. Målgruppens sociala situation utmärks ofta av en svag ekonomi, svag anknytning till arbetslivet, svårigheter i skolan och svaga sociala nätverk. Eftersom insatsen är en tidig och förebyggande insats ska familjer med yngre barn prioriteras.

Cirka 15 familjer bedöms kontinuerligt få stöd via projektet.

Delmål

Målsättningen är att stödja familjerna till fungerande

- vardagssituation hemma
- skola för barnen
- fritid för barnen
- arbete eller utbildning för föräldrar

Arbetsätt

Utvecklingsarbetet ska vara nämnd- och sektorsövergripande, präglas av ett helhetsperspektiv, utgå från familjerna behov och inkludera fyra delar:

– **Familjeombud** – Familjeombud är en helt ny funktion. Familjeombudets uppdrag är att företräda familjen och att utifrån kartläggning av behov och aktuella insatser tillsammans med familjen skapa en förståelse för familjens situation och behov. Utifrån detta ska insatser utformas och samordnas tillsammans med de aktörer som behövs för att ge bästa möjliga stöd till familjen. Ett fungerande samarbete mellan olika aktörer, som bygger på en gemensam förståelse för familjens sammansatta behov är betydelsefullt för att bidra till bra förutsättningar för att stödja familjen till en förbättrad livssituation. En gemensam Samordnad Individuell plan (SIP) ska upprättas för varje familj.

– **Förstärkt praktiskt - pedagogiskt stöd** – detta stöd ska förstärkas och utvecklas så att stöd till familjerna kan erbjudas i den omfattning och på det sätt som familjerna har behov av. Familjerna har ofta behov av att få stöd i att hitta och upprätthålla struktur i vardagen (familj, skola, fritid etc) både för vuxna och barn.

– **Skolstöd** - barnen ska erhålla bästa möjliga stöd i sitt skolarbete för att främja en god måluppfyllelse för elevens lärande och ge barnet/ungdomen så bra förutsättningar som möjligt för att kunna fullfölja sin skolgång. Stödet kan ges både i hemmet och i skolan.

En viktig insats är att parallellt utbilda barn, föräldrar och skolpersonal om strategier för att kunna hantera funktionsnedsättningen. En kartläggning och samordning av aktuella resurser samt en minimering av antalet kontaktpersoner är nödvändigt.

Resurserna i form av specialpedagog/speciallärare kommer att kopplas till de skolor där de aktuella eleverna går. Det ska finnas ett nära samarbete med sektionen för resurs- och stödverksamhet.

Insatserna syftar till att utveckla pedagogiska strategier i skolan och i samarbetet mellan skola och hem som leder till inkludering och ökade resultat för eleverna. Ett nära samarbete med familjeombudet sker för att utveckla detta.

– **Stöd till arbete/utbildning** – föräldrar som står utanför arbetsmarknaden och uppbär försörjningsstöd ska erbjudas samordnade utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser i syfte att få en anställning. Med stöd av familjeombud ska Jobb- och kunskapsstorget tillsammans med individen skapa en planering som syftar till att plocka bort hinder för anställning eller fortsatt utbildning.

– **Brukarmedverkan, delaktighet och inflytande** – En nära och öppen dialog om projektet, med dem projektet berör är en förutsättning för att nå målen och en del projektets innovativa karaktär. Barn och föräldrar ska kunna komma till tals både enskilt och i grupp. Det är mycket angeläget att ta tillvara familjens/brukarens erfarenheter, kunskaper och önskemål i alla delar av metodutvecklingsprojektet.

En mycket viktig beståndsdel i projektet är att våga tänka utanför sin egen invanda referensram, att hitta formerna för ett annat arbetssätt tillsammans med andra för att utforma ett bra och flexibelt stöd både till vuxna och barn.

Projektet förutsätter ett nära samarbete med landstinget.

Ingående parter, delaktighet

De parter inom kommunen som i första hand är involverade i projektet är socialkontoret, barn- och ungdomskontoret inklusive sektionen för resurs- och stödverksamhet, bildningsavdelningen inklusive jobb- och kunskapstorget, omsorgskontoret och Leanlink, Råd & Stöd. Från landstingets sida är i första hand barn- och ungdomspsykiatriska kliniken, vuxenpsykiatriska kliniken samt barn- och vuxenhabiliteringen involverade, men även primärvård och viss slutenvård kan vara berörd.

Även andra parter såsom arbetsförmedlingen, försäkringskassan, polisen/rättsväsendet kommer sannolikt beröras av projektet.

Projektets organisation

Projektet ska organiseras i två delar som samverkar med varandra för att uppnå bästa möjliga resultat. Den ena delen benämns *Insats/aktörssystemet* och inkluderar de verksamheter som är direkt involverade i arbetet med målgruppen. Dessa är primärt socialkontoret, skolan, Leanlink, vuxenutbildningen, jobb- och kunskapstorget samt relevanta icke kommunala samarbetspartners. Varje ingående organisation/verksamhet inom kommunen ska utse en koordinator (eller motsvarande) som har överblick över den egna organisationens/verksamhetens aktiviteter och processer kopplade till projektet. En översiktlig bild över projektets olika delar redovisas i bilaga 4.

Den andra delen benämns *Forsknings och utvecklingssystemet*. Den delen i projektet har inte direktkontakt med målgruppen i syfte att ge stödinsatser (kommer att ha kontakt med målgruppen men då med syftet att samla in data och uppfattningar/upplevelser från målgruppen) utan ansvarar för att utvärdering/uppföljning, kunskapsspridning och stöd till kunskapsanvändning genomförs enligt projektplanen. FoU Centrum inom vård, omsorg och socialt arbete ansvarar för denna del i projektet. Det kommer ske genom att ett team av forskare från FoU Centrum och medforskare från deltagande verksamheter arbetar tillsammans. En modell som utvecklas inom ramen för FoU projektet Familjer inom socialtjänsten och som visat sig framgångsrik när det gäller att samla in, analysera och sprida kunskap i samspel mellan forskning och praktik. Planeringen är också att Willy Lichtwarck, professor i socialt arbete, Nordlandsforskning/Högskolan i Bodö kommer att samarbeta med och följa projektet genom hela projektperioden. Willy Lichtwarck är också projektansvarig för ett liknande nationellt projekt i Norge vilket ger intressanta samarbetsmöjligheter när det gäller erfarenhets och idéutbyte.

Det är centralt att dessa delar är skilda från varandra men ändå har en nödvändig nära samverkan. Skälet är att dessa system/delar har olika uppdrag som bygger på delvis olika logik och förutsätter olika kompetenser för att nå framgång. Exempelvis kommer Forsknings och utvecklingssystemet att löpande samla in data och erfarenheter från insatssystemet och målgruppen, detta förutsätter en lämplig distans från det direkta klientarbetet samtidigt som dessa data/erfarenheter löpande återförs till Insats/aktörssystemet för gemensam analys. På det sättet blir kunskaper och resultat från uppföljningen/utvärderingen ett kontinuerligt stöd i utvecklingsarbetet som snabbt ska kunna omsättas i praktisk handling.

Övergripande projektledning och koordinering på verksamhetsnivå

Projektet ska bemannas med en övergripande projektledarfunktion omfattande 50 % tjänst. Projektledarens huvuduppgifter är att ansvara för att den gemensamma projektplanen följs, stödja/samarbeta med ansvariga vid de verksamheter som ingår i projektet exempelvis genom projektledningsgruppen samt rapportera projektet till styrgruppen.

Varje ingående kommunal verksamhet, dvs. grundskolan, jobb- och kunskapstorget, Leanlink, Råd & Stöd, samt socialkontoret, i projektet ska utse en koordinator/ansvarig. Huvuduppgifter för denna funktion är att säkerställa att aktuell verksamhet bidrar till projektet med resurser och kompetens enligt projektplanen och löpande överenskommelser och vara ett stöd för funktioner/personer i den egna verksamheten som är aktiva inom projektet.

Projektorganisation/projektledning	
<i>Politisk referensgrupp</i> Styrgrupp BUF; presidierna för barn- och ungdoms-, social-, omsorgs- och utbildningsnämnd	
<i>Styrgrupp tjänstemannanivå</i> Representanter från social-, omsorgs- och utbildningskontoren, Leanlink, Råd & Stöd	
<i>Projektledningsgrupp</i> Ansvariga chefer, projektledare och FoU-centrum.	
Projektet	
<i>Insats/aktörssystem</i>	<i>FoU-system</i>
Projektledare Projektkoordinatorer Familjeombud Praktiskt-pedagogiskt stöd Skolstöd Stöd till arbete/utbildning	FoU-centrum, forskare och medforskare, Nordlandsforskning

Politisk referensgrupp:

Styrgruppen för BUF, vilka utgörs av presidierna i barn- och ungdomsnämnden, socialnämnden, omsorgsnämnden och utbildningsnämnden, är tillika referensgrupp för detta projekt.

Styrgrupp tjänstemannanivå:

Barn, unga och deras familjer i behov av samhällets stöd (BUF-gruppen), vilken består av representanter från socialkontoret, omsorgskontoret, utbildningskontoren och Leanlink, Råd & Stöd, utgör styrgrupp för projektet.

Projektledningsgrupp:

Ansvariga chefer, projektledare samt FoU-centrum utgör projektledningsgrupp. Dess uppgift är bl.a. att ansvara för urval av familjer och att leda och följa projektets arbete. Projektledarfunktion kommer att vara nära knuten till projektledningsgruppen.

Kompetens, handledning

Metodutvecklingsprojektet förutsätter att personal med rätt kompetens kan rekryteras.

Personal med rätt utbildning men också nyfikenhet och öppenhet inför att arbeta förutsättningslöst utan att gå i förhand upptrampade spår.

Tidplan

Projektet planeras genomföras under perioden 1 augusti 2014 och tre år framåt dvs till och med 31 juli 2017.

UTMANINGAR

Syftet med detta utvecklingsarbete är att hitta nya vägar att erbjuda och forma stödet tillsammans med familjerna och utifrån deras behov. En utmaning i projektet är att åstadkomma utveckling av metoder och arbetssätt som verkligen innebär ett förändrat arbetssätt. För att under projekttiden säkra att nya arbetssätt prövas och gamla arbetssätt utmanas kommer ett särskilt metodstöd/handledning att prövas. Att pröva nya arbetssätt innebär alltid att ge sig ut i oprövad terräng, vilket i sig innebär osäkerhet. Projektet förutsätter flexibilitet i arbetsformer och i hur stöd utformas utifrån familjens behov. Avgränsningen av projektet och antal aktuella familjer bedöms ge bra förutsättningar för innovativa lösningar.

I resonemang om sociala innovationer är det vanligt att skilja på olika typer av innovationer, exempelvis utifrån vilken nivå i samhället som berörs (t.ex. globala, regionala, lokala innovationer) och vad innovationen omfattar (t.ex. system, processer, metoder). Utifrån en sådan kategorisering kan man påstå att projektet syftar till att åstadkomma en lokal process – och metodinnovation. Exempelvis funktionen Familjeombud är ny oprövad arbetsmetod i en lokal kontext, att integrera sociala insatser med specialdesignat stöd för föräldrarna att komma närmare arbetslivet är också en komponent i projektet som har en intressant innovationspotential.

Ett utvecklingsinriktat arbetssätt förutsätter också att alla berörda sluter upp i det gemensamma arbetet, alltifrån från beställare och chefer till verksamhetspersonal och brukare. En utmaning i projektet är att alla berörda parter inkluderas, så att alla känner delaktighet och ansvar för sin del av arbetet men också har ett helhetsperspektiv utifrån familjernas behov. En samsyn på familjens behov är en förutsättning för ett prestigelöst förhållningssätt från alla parter.

Ovanstående kan kopplas till ännu en central utmaning nämligen att integrera projektets resultat i ordinarie verksamhet, både under projektperioden men framförallt efter avslutat projekt. Det förutsätter delaktighet från involverade organisationer under projektprocessen och att projektet kontinuerligt återrapporterar resultat och på olika sätt stödjer kunskapsanvändning utanför projektets ramar. En hållbar integrering av nya arbetsformer kan på sikt kräva systemförändringar och politiska och ekonomiska prioriteringar. Projektets styrgrupp och politiska referensgrupp kommer att spela en nyckelroll när det gäller projektets långsiktiga uthållighet. Förändrade och mer effektiva arbetssätt ska både under projektets gång men framförallt efter avslutat projekt ersätta tidigare arbetssätt. För att möjliggöra detta tvärsektorielt i kommunen

förutsätts en tydlig överenskommelse mellan ledningarna hos ingående kommunala aktörer att projektets resultat ska bli en del av ordinarie verksamhet.

Ytterligare en utmaning är att rekrytera personal med rätt kompetens och lämplighet för uppdraget

BEDÖMD EFFEKT AV PROJEKTET

Kvalitetsvinsten för familjen bedöms framförallt vara en ökad livskvalitet och bättre psykisk hälsa, både för föräldrar och barn. Vidare förväntas vinsten vara ökat självbestämmande och kontroll över sin livssituation samt stärkt familjeekonomi. Ett bra bemötande och avlastning utifrån varje familjs behov bedöms leda till ökad trygghet. Stöd i myndighetskontakter förväntas leda till en lugnare familjesituation. Barnen förväntas få en positiv skolsituation och för de barn som haft skolfrånvaro förväntas närvaron i skolan öka. Familjen förväntas uppleva "hjälpapparaten" som mer samordnad och insatserna som relevanta.

RESURSBEHOV

Nya resurser som bedöms åtgå för utvecklingsarbetet är:

- Familjeombud/insatssamordnare (2 åa, 1 400 tkr)
- Praktiskt-pedagogiskt stöd (2 åa, 1 300 tkr)
- Resurs fritidsstöd, resurs 400 tkr
- Specialpedagog, (resurs motsvarande 3 åa, 1 500 tkr)
- Koordinator och förstärkt vuxenstöd, socialkontoret (0,75 åa, 450 tkr)
- Resurs för metodstöd och utvärdering, FoU (500 tkr)
- Projektledare (0,50 åa, 400 tkr)

När det gäller insatser gällande arbete/utbildning t ex stöd till arbetsplatser bedömer bildningsavdelningen att inga nya resurser krävs för deltagande i projektet. Utvecklingsarbetet kan ske inom ramen för de budgetramar som finns.

Uppdelat per nämnd fördelar sig resurserna enligt följande:

Omsorgsnämnd – familjeombud/insatssamordnare, praktiskt-pedagogiskt stöd, samt projektledare 50%.

Socialnämnd – koordinator som samordnar kontakterna inom socialkontoret samt resurs för förstärkt vuxenstöd knuten till Team Utreda (försörjningsstöd).

Barn- och ungdomsnämnd – specialpedagoger samt fritidsresurs

Bildningsnämnd – resurser för stöd till arbete/utbildning rymts inom ram.

KALKYLER

Det finns ett stort behov av olika stödinsatser för att motverka psykisk ohälsa hos barn och unga. Samhällets resurser till insatser är och förblir otillräckliga. Därför är det angeläget att resurserna används så effektivt som möjligt och i enlighet med aktuell lagstiftning. Det är en utmaning att beskriva effekten av de föreslagna åtgärder-

na enligt denna ansökan samtidigt som de ekonomiska konsekvenserna på kort och lång sikt beskrivs.

Beräknade kostnader per år och under 3-årsperioden

Beräknad projektstart är den 1 augusti 2014 och projektperioden planeras vara sammanlagt 3 år dvs tom 31 juli 2017.

Kostnadsfördelningen per nämnd och år beräknas vara:

Omsorgsnämnden:

Insats/resurs	Antal årsarbetare	Kostnad, tkr per år
Samordnare/familjeombud	2	1 400
Praktiskt pedagogiskt stöd	2	1 300
Metodstöd, dokumentation, utvärdering, kunskaps-spridning (FoU centrum)		500
Projektledare	0,50	400
Summa		3 600 tkr

Omsorgsnämnden kostnader utöver nuvarande ram beräknas till sammanlagt 3,6 mnkr per år under 3 år. Den sammanlagda kostnaden för projektperioden är 10 800 tkr.

Socialnämnden:

Insatser/resurs	Antal årsarbetare	Kostnad tkr per år
Koordinator	0,50	300 tkr
Förstärkt vuxenstöd	0,25	150 tkr
Summa		450 tkr

Socialnämndens kostnader utöver ram beräknas till sammanlagt 450 tkr per år under 3 år. Den sammanlagda kostnaden för projektperioden är 1 350 tkr.

Barn- och ungdomsnämnden:

Insatser/resurs	Antal årsarbetare	Kostnad tkr per år
Specialpedagog	motsv 3 åa	1 500 tkr
Fritidstöd		400 tkr
Summa		1 900 tkr

Barn- och ungdomsnämndens kostnader utöver ram beräknas till sammanlagt 1 900 tkr per år under 3 år. Den sammanlagda kostnaden för projektperioden är 5 700 tkr.

Bildningsnämnden:

Bildningsavdelningen bedömer att deltagande i metodutvecklingsprojektet kan ske inom ramen för redan avsatta medel.

Total kostnad:

Total kostnad per år för projektet är 5 950 tkr. Projektets kostnader per familj beräknas bli ca 396 tkr/år om i genomsnitt 15 familjer fortlöpande får stöd med skola, familjeliv och arbete/utbildning.

Projektkostnaden per familj under projektperioden kan jämföras med t ex intensiv familjebehandling under 9 mån, 300 tkr per familj, HvB plats 1 300 tkr per år, ungdomsboende 250 tkr per plats/år och kontaktperson 50 tkr per år/ungdom.

Kostnad	tkr per år	tkr för 3 år
Omsorgsnämnden	3 600	10 800
Socialnämnden	450	1 350
Barn – och ungdomsnämnden	1 900	5 700
Bildningsnämnden	0	0
Totalt	5 950	17 850

Den totala projektkostnaden under tre år är 17 850 tkr.

Möjlig återbetalning

Denna ansökan bygger på antagandet att en investering i barn och unga och deras föräldrars psykiska hälsa initialt är en kostnad (investeringskostnad). Denna investering förväntas leda till en framtida intäkt. Den framtida intäkten utgörs framförallt av barnens/ungdomarnas framtida produktionsförmåga (skatteintäkter mm) och alla de välfärdskostnader som inte uppstår om stödet till familjerna ger resultat i form av minskat utanförskap. Den framtida intäkten av en investering är alltid osäker, oavsett vad investeringen gäller (t ex maskiner, människor).

Beräkningarna som redovisas här bygger på en helhetssyn på familjerna. Familjer som berörs av denna ansökan har ofta en rad olika insatser och myndighetskontakter beroende på bl a barnens ålder och problemens omfattning. Insatserna kan beröra socialtjänst, skola, BUP, vuxenpsykiatri, försäkringskassa, polis m fl. Få aktörer har överblick över helheten utan ser bara sin egen insats och kostnaden för den.

Detta innebär att en investering i ett annorlunda arbetssätt/insatser kan föra med sig minskade kostnader hos en rad olika aktörer. Detta innebär att en kommunal satsning kan leda till ”vinster” hos t.ex. landstinget eller försäkringskassan. Det är inte alltid finansären som tar hem vinsterna. Det kan också uppstå ökade kostnader om behov upptäcks som inte blivit tillfredsställda.

Viktiga antaganden som är underlag för beräkning av återbetalning

Under projektperioden beräknas 15 familjer nås kontinuerligt av projektet. Totalt beräknas 30 familjer innefattas. Dessa familjer antas ha 60 barn barn/ungdomar som kommer att omfattas av projektets arbete. Om hälften av barnen, d.v.s. 30 barn, skulle bli utan stödinsatser och som följd därav hamna utanför arbetsmarknaden under hela vuxenlivet skulle alternativkostnaden totalt vara 510 mnkr, vilket bygger på en beräknad kostnad på 16 - 17 mnkr per person mellan 21 och 65 års ålder som står utanför arbetsmarknaden*.

Omsorgsnämnden:

Följande insatser som idag finns inom omsorgsnämndens budgetram förväntas minska under projektperioden. Beräkningen utgår ifrån att 30 familjer med totalt 60 barn berörs av projektet under en treårsperiod. Ett annat antagande är att ca 10 barn i

målgruppen skulle ha placerats om inte projektets insatser erbjudits. Projektets insatser antas leda till att antalet placeringar i målgruppen minskar med 6 årsplatser. Denna beräkning kan också innefatta ett minskat antal vård dygn som blivit följden av en tidigare lagd hemflyttning från behandlingshem. Under 2013 motsvarade det totala antalet vård dygn 67,5 årsplatser, vilket innebär att 67,5 barn och ungdomar kontinuerligt varit placerade på behandlingshem.

Insats	2014 (halvår)	2015	2016	2017
Öppenvård, vuxna	50 tim, 25 tkr	100 tim 50 tkr	200 tim 100 tkr	200 tim 100 tkr
Öppenvård, barn och unga	50 tim, 25 tkr	100 tim, 50 tkr	200 tim, 100 tkr	200 tim 100 tkr
HvB unga	1 halvårsplacering 600 tkr	1 placeringar 1 300 tkr	2 placeringar 2 600 tkr	3 placeringar 3 900 tkr
Kontaktperson	1 barn 25 tkr	2 barn 100 tkr	4 barn 200 tkr	4 barn 200 tkr
Kontaktfamilj	1 barn 15 tkr	2 barn 60 tkr	2 barn 60 tkr	2 barn 60 tkr
Summa	690 tkr	1 560 tkr	3 060 tkr	4 360 tkr
Återbetalningsplan	-	2 250 tkr vid årets slut, inkl 2014	3 060 tkr	4 360 tkr

Genom samordning förväntas ett minskat behov av öppenvård för barn, ungdomar och vuxna inom både individ- och familjeomsorg och socialpsykiatrins verksamhetsområde.

Den stora kostnadsminskningen gäller placeringar inom HVB-vården. I genomsnitt beräknas ett vård dygn inom institutionsvård kosta 3 500 kr. Variationen är dock kraftig och det finns vård dygn som kostar över 10 000 kr per dygn (enskild vård, tvångsvård). Inom en 4 års period beräknas projektet vara "lönsamt" utifrån en ekonomisk beräkning.

Den totala återbetalningen från omsorgsnämnden tom år 2017 uppgår till 9 670 tkr.

På längre sikt finns ekonomiska vinster att göra dels genom att kostnader minskar när det gäller t ex behandling för missbruk, brottsförebyggande insatser, boendestöd, stödsamtal och psykiatrisk vård. Långsiktiga vinster förväntas också för att barn och unga klarar av sin utbildning och erhåller arbete och därmed också betalar skatt.

Socialnämnden

Följande insatser som idag finns inom socialnämndens budgetram förväntas minska under projektperioden. Beräkningen är gjord utifrån att 15 familjer kontinuerligt får stöd. Under treårsprojektet beräknas totalt 30 olika familjer nås. Cirka 50 % av målgruppen bedöms ha försörjningsstöd. Ett förväntat resultat av projektet är att totalt 4 familjer/föräldrar klarar av egen försörjning under projektperioden.

Ett annat förväntat resultat är att 1 placering per år på familjehem kommer att undvikas. Ett vanligt familjehem kostar i snitt 204 tkr/år och ett konsulentstött familjehem

kostar i snitt 780 tkr/år. Beräkningen nedan är gjord utifrån en beräknad årskostnad på 240 tkr per år och familjehem. Knappt 200 barn och unga är kontinuerligt placerade i familjehem.

Insats	2014 (halvår)	2015	2016	2017
Minskat behov ekonomiskt bistånd		50 tkr	200 tkr	350 tkr
Familjehemsplacering	1 placering 120 tkr halvår	1 placering 240 tkr	1 placering 240 tkr	1 placering 240 tkr
Summa	120 tkr	290 tkr	440 tkr	590 tkr
Återbetalningsplan		410 tkr vid årets slut, inkl år 2014	440 tkr	590 tkr

Den totala återbetalningen från socialnämnden till och med år 2017 uppgår till 1 440 tkr.

Barn och ungdomsnämnden

Barn- och ungdomsnämnden menar att det är svårt att redovisa minskade kostnader eftersom kostnadsminskningarna gällande familjehemsplaceringar/HvB-placeringar finns inom socialnämndens och omsorgsnämndens ansvarsområde. Barn- och ungdomsnämnden kan emellertid kalkylera med minskade kostnader om det går att undvika att eleverna placeras i resursskola eller övergripande särskild undervisningsgrupp.

Insats	2014 (halvår)	2015	2016	2017
Minskade kostnader för resursskola		250 tkr en elev	500 tkr två elever	750 tkr tre elever
Minskade kostnader för elever i övergripande särskilda undervisningsgrupper		250 tkr en elev	500 tkr två elever	750 tkr tre elever
Summa		500 tkr	1 000 tkr	1 500 tkr

Barn- och ungdomsnämnden vill påtala att nationalekonom Ingvar Nilsson har visat att denna typ av sociala investeringar ger stora vinster i slutändan. Ett exempel visas nedan utifrån Ingvar Nilssons sätt att göra beräkningar. De som inte når godkänt betyg i grundskolan och senare hamnar utanför arbetslivet med missbruk, kriminalitet och fängelsevistelser kostar kommunen och övriga samhället stora pengar varje år. Prislappen kan ligga på 400 tkr i direkta kostnader per år. Av de som hamnar i utanförskap kan det kosta kommunen, försäkringskassan och rättsväsendet ca 16-17 mnkr per individ fram till pension (se tidigare referens).

Bildningsnämnden

För bildningsnämnden bedöms inte kostnaden minska över tid. Däremot kan med samma budget som idag kvaliteten höjas och måluppfyllelsen öka genom samverkan i projektet.

Som en annan effekt av projektet bedöms att fler ungdomar kommer att fullfölja gymnasiet, vilket dock ej minskar kostnaden för bildningsnämnden.

ANDRA MYNDIGHETER SOM BERÖRS

På både kort och lång sikt berörs flera myndigheter utöver kommunen av projektet, både när det gäller behov av insatser och tänkbara kostnadsminskningar.

Landstinget

Minskat behov av läkarvård, psykiatriinsatser, medicinering kan tänkas uppstå under projektperioden för de familjer som ingår i projektet. Det kan också vara tänkbart att vissa av dessa kostnader ökar på kort sikt om nya behov upptäcks.

På kort sikt kan hälso- och sjukvård i form av BUP-behandling minska. Även Habiliteringens insatser kan beröras. En positiv effekt av projektet skulle kunna bli att kvaliteten och kontinuiteten av den psykiatriska vård som ges kommer att förbättras.

Även på lång sikt bör kostnaderna för hälso- och sjukvård (psykiatrisk, somatisk, beroendevård mm) kunna minska om psykisk ohälsa förebyggs hos familjer med np-diagnos.

Barn- och ungdomspsykiatriska kliniken och Barn- och vuxenhabiliteringen kommer att vara nära knutna till arbetet i projektet.

Polis/rättväsendet

Även kostnaden för polisen och övriga rättsväsende kan på kort sikt minska om brottslighet hos unga förebyggs. Minskad ungdomskriminalitet, färre brottsoffer, färre på anstalt i vuxen ålder borde leda till minskade kostnader.

Andra myndigheter

Även kostnader hos arbetsförmedlingen och försäkringskassan för personer med arbetshinder skulle kunna påverkas. Det kan t ex beröra insatser som arbetsrehabiliterande insatser, arbetsträning och aktivitetsersättning.

JÄMSTÄLLDHET

Det föreligger en könsskillnad när det gäller hur en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning tar sig uttryck hos flickor och pojkar. Det finns en risk att flickors symptom förbises och därför en risk för underdiagnostisering. Studier visar att pojkarnas problem lättare upptäcks av omgivningen t ex skolan p.g.a. av att uppmärksamhetsproblem ofta uppträder. Föräldrarna själva upplever i lika hög grad sina döttrars besvär som sina söners även om symptomen skiljer sig åt. Det är därför viktigt att vara lyhörd för föräldrarnas upplevelser och beskrivningar av sina barns besvär.

I detta projekt är det angeläget att de olika symptom som pojkar och flickor kan uppvisa tas på lika stort allvar och att de stödinsatser som utformas passar den enskilda individen så bra som möjligt.

Utifrån de föräldrastödjande insatserna är det viktigt att båda mammor och pappor nås och involveras.

Det krävs sålunda kunskap när det gäller de könsskillnader som finns och som är relevanta i detta projekt.

Det är också angeläget att uppföljningen av projektet har ett tydligt könsperspektiv.

KALKYL

Total kostnad per år för projektet är 5 950 tkr.

Kostnad	tkr per år	tkr för 3 år
Omsorgsnämnden	3 600	10 800
Socialnämnden	450	1 350
Barn – och ungdomsnämnden	1 900	5 700
Bildningsnämnden	0	0
Totalt	5 950	17 850

Den totala projektkostnaden under tre år är 17 850 tkr. Kostnaderna är beräknade i 2014 års prisnivå.

Då beräknad projektstart är den 1 augusti 2014 kommer kostnaderna att fördelas enligt följande över de tre projektåren:

Kostnad	2014 from 1 aug	2015 helår	2016 helår	2017 tom 31 juli	Summa
Omsorgsnämnden	1 500	3 600	3 600	2 100	10 800
Socialnämnden	187	450	450	263	1 350
Barn – och ungdoms- nämnden	792	1 900	1 900	1 108	5 700
Bildningsnämnden	0	0	0	0	0
Totalt	2 479	5950	5 950	3 471	17 850

Den totala kostnaden för projektperioden uppgår till 17 850 tkr.

Beräknad återbetalning med start år 2016:

Nämnd	2014 tkr	2015 tkr	2016 tkr	2017 tkr	2018 tkr	2019 tkr	Summa tkr
Omsorgsnämnden	0	0	2 250	3 060	4 360	1 247	10 917
Socialnämnden	0	0	410	440	590	1 247	2687
Barn- och ung- domsnämnden	0		500	1 000	1 500	1 247	4 247
Totalt	0	0	3 160	4 500	6 450	3 740	1 7850

FINANSIERING

Finansiering föreslås ske genom kommunens sociala investeringsfond.

Beräknad nettokostnad samt återbetalning

Nämnd	2014 tkr	2015 tkr	2016 tkr	2017 tkr	2018 tkr	2019 tkr	Summa tkr
Omsorgsnämnden	1500	3 600	1350	-960	-4360	-1 247	-117
Socialnämnden	187	450	40	-177	-590	-1 247	-1337
Barn- och ungdomsnämnden	792	1900	1400	108	-1500	-1 247	1 453
Bildningsnämnd	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	2479	5950	2790	-1029	-6 450	-3 740	0

Ovanstående tabell visar att finansiering sker via social investering under åren 2014, 2015 och 2016 med sammanlagt 11 219 tkr.

Vidare framgår att återbetalningen beräknas ske under åren 2017, 2018 och 2019 med samma summa dvs 11 219 tkr.

Ovanstående innebär att hela summan som finansierats via social investering återbetalas med start under år 2016 och sista återbetalning år 2019.

Annan möjlig finansiering

En diskussion med Samordningsförbundet i centrala Östergötlands förbundschef Åsa Swenson har inletts gällande eventuell delfinansiering av insatser för att ge stöd till de vuxna att komma närmare arbetsmarknaden.

VAD HÄNDER EFTER PROJEKTETS SLUT

Vår förhoppning är att detta projekt ska resultera i att nya arbetssätt och metoder utvecklas och konstateras värdefulla och effektiva utifrån önskat resultat för familjerna.

Att implementera nya arbetsmetoder i den ”ordinarie” verksamheten efter projektets slut är möjligt oavsett om resurser kan avsättas på samma nivå som under projektperioden. När det gäller t ex sociala stödinsatser är det fullt realistiskt att inarbeta krav på nya arbetssätt i förfrågningsunderlag som ligger till grund för avtalen med utförarna. Om metoderna och arbetssätten visar sig effektiva utifrån familjernas behov och den utvärdering som kommer att ske under projektperioden kommer de att kunna lyftas fram som kunskapsbaserade och är därmed en del i en evidensbaserad praktik. Även när det gäller skolans insatser är detta resonemang möjligt.

VETENSKAPLIGT UTLÅTANDE

Utlåtande från Willy Lichtwarck, professor i socialt arbete, Nordlandsforskning/Högskolan i Bodö, bifogas (bilaga 3).

Utlåtande från Per Gustafsson, professor i barnpsykiatri, Linköpings universitet och Universitetssjukhuset i Linköping, bifogas (bilaga 4).

SAMRÅD

Omsorgsnämnden, Socialnämnden, Barn- och ungdomsnämnden och Bildningsnämnden står gemensamt bakom ansökan.

KUNSKAPSANVÄNDNING, UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Uppföljning och utvärdering av effekter på tre nivåer – familj, process samt aktörsnivå

FoU Centrum inom vård, omsorg och socialt arbete kommer att ha en nyckelroll vad gäller dokumentation, uppföljning och utvärdering av projektet. Projektet förväntas få resultat och effekter på tre nivåer, nämligen: för familjerna som deltar, för de professionella aktörer som utvecklar arbetsmetoderna samt för de organisationer och verksamheter som deltar.

I projektteorin skiljer man ofta mellan ett projekts resultat och ett projektets effekter. Resultat ses vanligen mera på kort sikt och fokuserar primärt på om projektet genomfört de aktiviteter som var avsedda att genomföras. Med effekter avses projektets både kortsiktiga och långsiktiga påverkan på de problem och brister som är orsaken till att projektet genomförs. Det skulle kunna vara så att aktiviteterna och insatserna genomförs enligt planen men att förväntade effekter inte visar sig, åtminstone på kort sikt. Aktiviteter på projektets olika nivåer samspelar också och förväntas ge olika utfall.

Mot denna bakgrund är det av högsta vikt med en löpande utvärdering/uppföljning vars resultat snabbt kommer projektet till godo. Det är rimligen så att korrigeringar och förändringar måste göras under projektets gång, speciellt då detta är ett metodutvecklingsprojekt med fokus på innovation. En interaktiv (nära samspel mellan praktiken och FoU) uppföljning/utvärdering som genomförs löpande och regelbundet återför resultat till projektet är centralt.

Nedan beskrivs tänkbara fokus för uppföljning/utvärdering på tre nivåer. Exakt utformning och exakta frågeställningar kommer att utarbetas tillsammans med ingående verksamheter under projektets planeringsfas. Uppföljning av resultat och effekter, omfattar för- och eftermätning samt ska ske löpande utifrån projektets målsättningar.

Uppföljning/utvärdering kommer att ske på tre nivåer, som samspelar med varandra. Dessa nivåer beskrivs närmare nedan.

1. Familjenivån (effekter i form av påverkan på individ och grupp)

Effektmätning ska ske utifrån projektets målsättningar. För samtliga faktorer nedan kommer uppföljning/utvärdering att genomföras löpande inklusive för och eftermätning. Val av undersökningsmetoder kommer att göras utifrån syfte och relevans.

- Fungerande vardagssituation/hemsituation – före, efter och löpande - skattning av förändring, barn och vuxna, mäta stressnivån i familjen, familjeklimat (ev. journal digital)
- Fungerande skola för barnen – Före, efter och löpande - betyg, skolnärvaro, barnets upplevelse, mm
- Fungerande utbildning/arbete för föräldrar – Före och eftermätning - sysselsättningsgrad, egen försörjning, behov av försörjningsstöd.

- Fungerande fritid för barnen – Före och eftermätning - deltagande i fritidsaktivitet.
- Förekomst av öppenvårdsinsatser, karaktär och frekvens.
- Familjernas uppfattningar/upplevelser av insatserna – t.ex. nöjdhetsenkät eller uppföljningsintervju med familjerna.
- Följa förekomsten av placeringar, familjehem och HVB
- Är insatsen genomförbar – andel avbrott
- Ekonomisk analys av kostnader för pågående insatser - före och eftermätning

All statistik ska om möjligt vara könsuppdelad.

2. Process – och metodnivå (arbetsmetoder, kunskapsbildning, kunskapsanvändning och innovationer)

Exempel på frågeställningar:

- Hur sker arbetet i relation till familjerna – val och utveckling av metoder?
- Hur arbetar de olika professionerna tillsammans i projektorganisationen – familjeombud, pedagoger, koordinator, projektledare?
- Finns det inslag i processen som kan karakteriseras som innovativa och vad består de i så fall i?
- Vilken kunskap genereras i processen och hur dokumenteras och sprids den kunskapen?

3. Aktörsnivå (Samspelet mellan involverade organisationer, verksamheter)

Exempel på aspekter:

- Vilka organisationer deltar i processen?
- På vilket sätt deltar olika aktörer i processen – tid, resurser, forum, makt och inflytande, fördelning av ansvar och uppgifter?
- Vilken kunskap genereras i processen och hur dokumenteras och sprids den kunskapen?
- Resulterar projektet i kunskaper som implicerar att verksamheter bör organiseras på ett annorlunda sätt?

Åtterrapporering till nämnder och kommunstyrelsen

Åtterrapporering till berörda nämnder och kommunstyrelsen kommer att ske en gång per år, vid slutet av åren 2014, 2015 och 2016 samt i samband med projektets slut 2017. I projektets tidsplan finns ett antal viktiga milstolpar angivna, vid milstolpen ”hösten 2015” ska projektets fortsatta genomförande prövas särskilt utifrån i första hand följande kriterier a) är projektets rekryterade målgrupp relevant b) prövas och utvecklas inom projektet förändrade arbetssätt enligt planen c) deltar samtliga kommunala aktörer i projektet med de resurser och intentioner som gäller enligt projektplanen d) indikerar projektets resultat att de effekter som ska uppnås är rimliga att uppnå på sikt.

OMSORGSKONTORET

SOCIALKONTORET

Peder Ellison

Anita Lhådö

UTBILDNINGSKONTORET

Lars Rehnberg